

Onbemiddelde burgers die rechtsbijstand nodig hebben, kunnen van de Raad voor de Rechtsbijstand een toevoeging krijgen. Met die subsidie kan het grootste deel van de kosten van de advocaat of mediator worden gedekt. Maar er zit wel een eigen bijdrage aan vast. Bestaat er recht op bijzondere bijstand voor deze kosten? De Centrale Raad van beroep (CRvB) geeft uitsluitel.¹

DOOR Ingeborg Lunenburg

Eigen bijdrage rechtsbijstand

Wat is de hoogte van de bijzondere bijstand?

De zaak die we in deze editie onder de loep nemen, komt voort uit een ingevoerde beheersmaatregel. Om het stelsel van gesubsidieerde rechtsbijstand meer beheersbaar te maken, zijn diverse maatregelen getroffen.² Een van die beheersmaatregelen gaat over de verlaging van de eigen bijdrage. Die wordt in principe toegepast als rechtzoekenden met hun juridische vraag eerst naar het Juridisch Loket gaan. De aanvrager in deze zaak heeft dat niet gedaan. Hij krijgt daarom de hoge eigen bijdrage opgelegd.

Beheersmaatregel

Sinds 1 juli 2011 is de beheersmaatregel verlaging van de eigen bijdrage met € 53 (bedrag 2016) van kracht. Zonder het belang van de toegang tot het recht uit het oog te verliezen, vond de regering toch dat rechtzoekenden geprikkeld moesten worden tot het maken van een afweging voordat ze een toevoeging aanvragen. Die afweging moet, volgens de regering, betrekking hebben op hun eigen belang in verband met een (rechts) zaak, tegenover de kosten die met zo'n zaak zijn gemoeid. De prikkel heeft, voor de hand liggend, een financieel karakter. Stel de eigen bijdrage is € 196.³ Met de verlaging van € 53 resteert er nog € 143 aan te betalen eigen bijdrage. Het kan ook zo zijn dat het helemaal niet nodig

is om een toevoeging aan te vragen omdat het probleem al anders is (of kan worden) opgelost.

Loket

Om de verlaging te kunnen krijgen, moet de rechtzoekende wel eerst langs het Juridisch Loket. Medewerkers van het Juridisch Loket bieden rechtshulp aan rechtzoekenden zonder dat daar kosten aan verbonden zijn. Het gaat om het verhelderen van de vraag en het geven van een juridisch advies. Het Juridisch Loket heeft daarmee een filterfunctie in de toegang tot het recht. Dat wordt 'het model van diagnose en triage' genoemd. Na het gesprek ontvangt de rechtzoekende een diagnosedocument. Daarin staat de analyse van het juridische probleem en het advies daarover. Zo'n advies kan een verwijzing bevatten naar een rechtsbijstandverlener. Die kan op zijn beurt met dit document bij de Raad voor de rechtsbijstand de eerder genoemde toevoeging aanvragen. Wordt die verkregen, dan wordt de eigen bijdrage verlaagd.

Uitzonderingen?

Is die gang naar het Juridisch Loket om de verlaging te krijgen altijd verplicht? Nee, er zijn uitzonderingen mogelijk. In voorkomende gevallen wordt dan de hardheidsclausule toegepast en krijgt de rechtzoekende toch een verlaging op de

eigen bijdrage.⁴ Een verzoek om dat te doen moet de rechtszoekende indienen bij de Raad voor de Rechtsbijstand. Daar moet niet te lichtvaardig over worden gedacht. Het moet gaan om situaties dat iemand feitelijk niet naar het Juridisch Loket kan, gelet op bijvoorbeeld de korte termijn van een dagvaarding of als iemand fysiek (qua mobiliteit) niet in staat is om naar het Juridisch Loket te komen. Is echter sprake van nalatigheid waardoor het onmogelijk is om nog een diagnosedocument op te stellen, dan komt dat vanzelfsprekend voor eigen rekening. Ook als de rechtzoekende zelf op voorhand concludeert dat verwijzing naar een advocaat zal zijn aangewezen, is dat geen reden om de hardheidsclausule toe te passen. Daarmee wordt feitelijk voorbij gegaan aan de deskundigheid van het Juridisch Loket én aan de mogelijkheid om het probleem anders op te lossen dan met een toevoeging. Dat is de nadrukkelijk beoogde filterfunctie met de 'diagnose en triage'.

Vraag

Voor de kosten van de eigen bijdrage voor rechtsbijstand bestaat in principe recht op bijzondere bijstand.⁵ Uit de jurisprudentie blijkt dat met het verlenen van een toevoeging de noodzaak van de kosten vaststaat. De Wet op de rechtsbijstand is daarom geen passende en toe-

Mag de gemeente de hoogte van de bijzondere bijstand lager vaststellen als de aanvrager geen diagnosedocument heeft?

reikende voorliggende voorziening voor deze kosten. In de onderhavige zaak is de volgende vraag aan de orde. Mag de gemeente de hoogte van de bijzondere bijstand lager vaststellen als de aanvrager geen diagnosedocument heeft omdat hij niet eerst langs het Juridisch Loket is geweest? Dat heeft de gemeente in kwestie namelijk gedaan. Het standpunt daarbij is dat alleen recht op bijzondere bijstand bestaat voor de noodzakelijke kosten van het bestaan.⁶ Volgens de gemeente is alleen dat deel van de kosten van de eigen bijdrage noodzakelijk, dat opgelegd zou zijn als de aanvrager wel eerst langs het Juridisch Loket was gegaan.

Terughoudendheid

Dit standpunt sluit aan bij wat de regering heeft beoogd met de beheersmaatregel. Die heeft bij het invoeren daarvan namelijk ook aangegeven dat bij de afweging die rechtszoekende geacht wordt eerst te maken, eveneens enige terughoudendheid van de gemeente past bij het honoreren van een beroep op de bijzondere bijstand. Je kunt daarom stellen dat rechtzoekenden die kiezen om niet naar het Juridisch Loket te gaan, de afweging niet maken. Dit behoudens de hiervoor genoemde uitzonderingen natuurlijk. De CRvB volgt de gemeente in dit standpunt.

Als eerste wordt vastgesteld dat het zeker is dat de eigen bijdrage verlaagd zou zijn als de aanvrager eerst langs het Juridisch Loket was gegaan. Ten tweede oordeelt de CRvB dat dit ook van de aanvrager gevergd kon worden.

Afdoend?

De aanvrager om de bijzondere bijstand meent dat hij daar een reden voor had. Hij heeft de toevoeging nodig om verder te procederen in een zaak die al veel langer speelt. Daarvoor wil hij graag gebruik maken van dezelfde advocaat. Volgens de CRvB is dat geen reden om niet eerst langs het Juridisch Loket te gaan. Met deze uitspraak denk ik dat gemeenten bij het vaststellen van de hoogte van de bijzondere bijstand voor deze kosten er in het algemeen van uit kunnen gaan dat een verlaging verkregen kan worden. In bijzondere gevallen ligt het op de weg van de rechtszoekende om zonodig een verzoek in te dienen om de hardheidsclausule toe te passen.

Tot slot

De aanvrager had met het oordeel van de CRvB ook nog eens dubbel pech. De gemeente maakt namelijk gebruik van de bevoegdheid om het gemaximeerde drempelbedrag van 129 (bedrag 2016) toe

te passen.⁷ Dat komt neer op het volgende. Als de noodzakelijke kosten waarvoor bijzondere bijstand wordt aangevraagd binnen een periode van twaalf maanden lager zijn dan dat drempelbedrag, dan mag de gemeente de aanvraag afwijzen. Doordat de gemeente niet van de volledige eigen bijdrage uitging, maar van de eigen bijdrage minus de verlaging van € 53, ging het in deze zaak om een lager bedrag dan het drempelbedrag. En dus kreeg de aanvrager bij de gemeente nul op het rekest. Met goedkeuring van de CRvB, zoals we lazen. ■

Ingeborg Lunenburg is zelfstandig opleider, auteur en adviseur. www.ingeborglunenburg.nl en www.uitvoeringwmo2015.nl

Noten

- 1 CRVB:2016:595
- 2 Zie onder meer Stb. 2011, 322 en Stb. 2013, 345
- 3 Art. 1 lid 1 onder a Besluit eigen bijdrage rechtsbijstand (Bebr)
- 4 Art. 2 lid 8 Bebr
- 5 CRVB:2006:AZ1426, CRVB:2013:BZ3215 en CRVB:2015:3735
- 6 Art. 35 lid 1 WWB (thans Participatiewet)
- 7 Art. 35 lid 2 WWB (thans Participatiewet) en zie CRVB:2015:3735